

5.11.2015

Dnro 4570/4/14

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Anu Rita

VANKILOIDEN ULKOILUOLOSUHTEET

1 KANTELU

Kantelija arvosteli oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä Pyhäselän vankilan ulkoiluolosuhteita. Kantelijan mukaan vankilan miesten osaston ulkoilupihalta puuttuu sadekatos. Kantelija kertoi lisäksi, että myös Oulun vankilan vangeilta puuttuu asiallinen sadekatos. Kantelijan mukaan Oulun vankilassa on vain hyvin pieni katos, johon mahtuu noin viisi vankia. Kantelijan mukaan ulkoiluolosuhteiden tulee olla sellaiset, että kaikki halukkaat voivat ulkoilla säästä riippumatta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunto sekä Pyhäselän ja Oulun vankiloiden selvitykset.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeita

Vankeuslain 7 luvun 6 §:n mukaan vangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä, jollei vangin terveydentila taikka vankilan järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvä erityisen painava syy ole esteenä. Tutkintavankeuslain 3 luvun 5 §:ssä on vastaava säännös tutkintavankien osalta.

Euroopan Neuvoston vankilasääntöjen (rec(2006)2) säännössä 27 todetaan seuraavaa.

- 27.1 Jokaiselle vangille on tarjottava mahdollisuus harrastaa vähintään tunnin ajan liikuntaa joka päivä ulkoilmassa, jos sää sallii.
- 27.2 Kun sää on huono, vankien liikuntamahdollisuus on järjestettävä muulla tavoin.
- 27.3 Asianmukaisesti järjestettyjen fyysistä kuntoa edistävien sekä riittävästi liikuntaa ja virkistytymismahdollisuuksia tarjoavien toimintojen on oltava keskeinen osa vankiloiden päiväjärjestystä.
- 27.4 Vankilaviranomaisten on avustettava kyseisissä toiminnoissa järjestämällä tarkoituksenmukaiset laitteet ja välineet.
- 27.5 Vankilaviranomaisten on järjestettävä erikoistoimintoja niitä tarvitseville vangeille.
- 27.6 Virkistytymismahdollisuuksia, joihin kuuluvat urheilu, pelit, kulttuuritoiminta, harrasteet ja muut vapaa-ajan toiminnot, on tarjottava ja vankien on mahdollisuuksien mukaan saatava järjestää niitä itse.
- 27.7 Vankien on voitava viettää aikaa toistensa kanssa harrastaessaan liikuntaa ja osallistuessaan virkistystoimintoihin.

Euroopan Neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimiva eurooppalaisen komitean (CPT) julkaisussa CPT standards - "Substantive" sections of the CPT's General Reports (CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2015) suositellaan, että vankilan ulkoilualueella on suoja huonon sään varalta¹. CPT on jo pitkään säännönmukaisesti suositellut maakohtaisissa tarkastusraporteissaan, että vankien ulkoilualueilla tulee olla sadekatos. CPT:n linjauksia säännön 27.1 osalta on käsitelty myös esityksessä Notes on the European prison rules². Esityksen mukaan CPT:n kanta on, ettei mahdollisuus harrastaa liikuntaa ulkoilmassa saa olla riippuvainen säästä, jolloin sekä aurinkoa että sadetta vastaan tulee olla suoja³.

3.2

Selvitykset ja lausunto

Pyhäselän vankilan selvityksen mukaan ulkoilupihalla ei ole katosta. Selvityksestä tarkemmin ilmi käyvin tavoin asia on kyllä ollut esillä, mutta katoksen rakentaminen ei ole toteutunut.

Oulun vankilan selvityksen mukaan vankilassa on kolme ulkoilupihaa, joista yhdessäkään ei ole varsinaista sadekatosta. Isoimman ulkoilupihan oven edessä on portaikkoa suojaava pieni katos, johon pääsee sateelta suojaan. Oulun vankilan mukaan ulkoilun on tarkoitus tapahtua ulkoilmassa. Ulkoilu tapahtuu ulkoilmassa riippumatta vuodenajasta ja säätilasta. Vaatetuksen tulee vankilan mukaan olla olosuhteisiin soveltuva. Euroopan neuvoston vankilaohjeiden mukaisesti vankila järjestää vangeille mahdollisuuden harrastaa liikuntaa sisätiloissa, mikäli vanki ei halua harrastaa liikuntaa ulkona säästä johtuen. Selvityksessä tuodaan esiin myös autoliikenteeseen ja pelastustoimeen liittyviä seikkoja, joiden vuoksi katoksen suunnittelu ulkoilupihalle on haasteellista.

Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunnossa todetaan, että vankeuslaissa säädetty mahdollisuus vähintään tunnin mittaiseen päivittäiseen ulkoiluun perustuu vapaaehtoisuuteen eikä ketään siten velvoiteta ulkoilemaan sadesäässä. Aluekeskuksen mukaan vankien vaatuksesta noudatetaan erillistä Rikosseuraamuslaitoksen määräystä (5/004/2012). Aluekeskuksen mukaan kantelu ei anna aihetta toimenpiteisiin.

3.3

Kannanotto

Vangilla on oikeus ulkoilla päivittäin vähintään tunnin ajan. Raittiissa ilmassa liikkumisen lisäksi kyse on mahdollisuudesta päästä edes tunniksi päivässä pois sisätiloista avarampiin olosuhteisiin, kuten CPT on todennut (alaviite 3, edellä) "it also gives a sense of openness". Mahdollisuus ulkoiluun on vangin hyvinvoinnin kannalta tärkeä. Vankilan tulee edistää vankien mahdollisuutta ulkoilla sään sitä estämättä. Voin yhtyä CPT:n suositukseen, että vangeilla tulee ulkoillessaan olla mahdollisuus suojautua huonolta säältä.

---

1 48. Specific mention should be made of outdoor exercise. The requirement that prisoners be allowed at least one hour of exercise in the open air every day is widely accepted as a basic safeguard (preferably it should form part of a broader programme of activities). The CPT wishes to emphasise that all prisoners without exception (including those undergoing cellular confinement as a punishment) should be offered the possibility to take outdoor exercise daily. It is also axiomatic that outdoor exercise facilities should be reasonably spacious and whenever possible offer shelter from inclement weather. (Imprisonment, Extract from the 2nd General Report [CPT/Inf (92) 3], published in 1992)

2 Notes on the European prison rules - Presented at the occasion of the Council for penological cooperation (PC-CP) meeting on 28 September 2010 (PC-CP (2010) 17)
http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/prisons/PCCP%20documents%202010/PC-CP%20_2010_%2017%20E%20-%20Notes%20on%20the%20European%20Prison%20Rules%20by%20Mario%20Felice.%20CPT.pdf

3 R 27.1 – Exercise and recreation

The CPT insists that access to exercise in the open air should not depend on the weather; shelter should be provided both against the rain and the sun. Moving into the open air goes far beyond exercise; it also gives a sense of openness.

Selvityksissä ja lausunnoissa on mainittu asianmukainen vaatetus. Niistä ei kuitenkaan käy ilmi, onko vangeilla käytössään sateen pitävä vaatetus ja kengät. Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen Vankien vaatetus (dnro 5/004/2012, voimassa 1.4.2012 lukien) liitteenä olevassa vaateluetelossa mainitaan sadetakki, sadehousut ja kumisaappaat. Oikeusasiamies Jääskeläinen on aiemmin ottanut kantaa sadevaatetuksen käyttöön saamiseen seuraavasti.

"Tänne Riihimäen vankilasta saadun tiedon mukaan vankivaatetukseen ei kuulu sadetakkia Riihimäen vankilan ulkoilupihoilla on sadekatokset/suojat. Sadeasu on annettavissa niille vangeille, jotka ovat työtoiminnassa ulkona.

Asia on ollut oikeusasiamiehen tutkittavana myös erään toisen kantelun yhteydessä. Tuossa toista vankilaa koskevassa asiassa todettiin sadevaatetuksen osalta seuraava.

Oikeusasiamiehen mukaan se mitä vaatteita laitoksen puolesta annetaan vankien käyttöön, perustuu Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön toimi- ja harkintavaltansa puitteissa antamaan määräykseen. - - Yhtä lailla perusteltua olisi antaa vankien käyttöön asianmukaiset sadevarusteet myös ulkoilun ajaksi. Varsinkin, jos vankilan ulkoilualueella ei ole riittävän suurta katettua tilaa, vangille annettavaan asianmukaiseen vaatetukseen kuuluu oikeusasiamiehen mielestä myös sateelta suojaavat varusteet.

Oikeusasiamies päätti lähettää jäljennöksen tästä vastauksesta Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikölle tiedoksi ja harkittavaksi, olisiko vankien vaatetusta koskevaa määräystä syytä täydentää suihkutossujen ja varsinkin sadevaatteiden osalta.

Oikeusasiamies pyytää Rikosseuraamuslaitosta ilmoittamaan hänelle 28.9.2012 mennessä, mihin toimenpiteisiin asia on mahdollisesti antanut aihetta.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön 26.9.2012 päivätyn vastauksen mukaan joissakin vankiloissa sadevaatteita on varattu ulkoiluun lähteille yhteiskäyttöön. Keskushallintoyksikön ja Hämeenlinnan vankilan kesken on sovittu, että Hämeenlinnan vankila tiedottaa vankiloille mahdollisuudesta tilata sadetakkeja vangeille yhteiskäyttöön sadepäivien ulkoilua varten. Tämä tehdään samassa yhteydessä kun vankiloilta muutenkin tiedustellaan seuraavan vuoden vaatetilauksia.

Tilanne näiltä osin näyttäisi siten korjaantuvan myös Riihimäen vankilan osalta. Oikeusasiamies katsoi, että asia ei ainakaan tässä vaiheessa edellytä häneltä enempiä toimenpiteitä. Jäljennös Teille annetusta vastauksesta lähetetään kuitenkin tiedoksi Riihimäen vankilan johtajalle." (dnro 3832/4/10, vastaus 10.10.2012)

Oulun vankila mainitsee selvityksessään normaalisuusperiaatteen toteuttamisena sen, että ulkoilu tapahtuu ulkoilmassa riippumatta vuodenajasta ja säätilasta. Nähdäkseni tämä periaate tarkoittaa ulkoilun osalta myös sitä, että vanki pystyy huonossa säässä ulkoillessaan suojautumaan säästä vastaan, kuten yhteiskunnassa muutoinkin yleisesti menetellään. Oulun vankila toteaa myös, että vankila järjestää mahdollisuuden harrastaa liikuntaa sisätiloissa, mikäli vanki ei halua harrastaa liikuntaa ulkona säästä johtuen. Tietääkseni suljetuissa vankiloissa ei kuitenkaan voi päivittäin vapaasti valita sisäliikuntamahdollisuutta, vaan liikuntaa voi harrastaa ainoastaan kunkin osaston päiväjärjestykseen merkittyinä päivinä ja aikoina. Se aluekeskuksen esittämä seikka, ettei vangilla ole huonolla säällä velvollisuutta ulkoilla, ei mielestäni poista tarvetta järjestää mahdollisuus ulkoilla huonosta säästä kärsimättä. Viittaan ulkoilun merkitykseen ja edellä normaalisuusperiaatteesta toteamaani. Kyse on nimenomaan siitä, ettei ulos haluavan vangin tarvitse suojan puuttuessa kastua läpimäräksi tai muutoin kohtuuttomasti kärsiä huonosta säästä. Vangin ei tule joutua sään takia luopumaan ulkoilusta. Asiaa arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös, etteivät vangit tietääkseni yleensä voi suljetussa vankilassa mielensä mukaan mennä kesken ulkoilun sisään, vaan ulkoiluun saavutaan ja sieltä lähdetään ryhmänä yhtä aikaa. Ulkoiluaikaa ei siten yleensä voine omatoimisesti lyhentää. Tähänkin nähden huonolta säältä tulee voida suojautua.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen Pyhäselän ja Oulun vankiloiden, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen sekä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän niille jäljennöksen tästä päätöksestäni.